

Prof. dr hab. Radosław Zenderowski
Instytut Politologii
Wydział Nauk Historycznych i Społecznych
Uniwersytet Kard. St. Wyszyńskiego w Warszawie
Tel.: 600.431.170
E-mail: r.zenderowski@uksw.edu.pl

**Recenzja dorobku naukowego dr Elżbiety SZYSZLAK,
w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie nauki o polityce,
prowadzonym przez Radę Naukową Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego**

Wprowadzenie

Recenzję niniejszą przygotowałem w oparciu o postanowienie Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych powołujące mnie w charakterze recenzenta do Komisji w ww. postępowaniu. W materiałach przesłanych przez Sekretarza Rady Naukowej, wraz z pismem z dnia 24 maja 2016 r., znajdował się komplet wymaganej we wnioskach habilitacyjnych dokumentacji. Podstawą oceny jest przede wszystkim monografia pt. *Etniczność w kontekstach bezpieczeństwa. Mniejszość romska w Republice Czeskiej*. Materiały te pozwalają na odtworzenie dla potrzeb recenzji naukowej, drogi naukowej i osiągnięć Habilitantki.

1. Podstawowe dane o Habilitancie

Pani dr Elżbieta Szyszlak (z d. Pałka) urodziła się w 1973 roku w Oleśnicy. Studia magisterskie ukończyła na Uniwersytecie Wrocławskim w 2001 roku uzyskując tytuł zawodowy magistra politologii na specjalności niemcoznawstwo. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskała uchwałą Rady Naukowej Instytutu Politologii UW r. w 2006 roku na podstawie rozprawy zatytułowanej: *Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania na Śląsku Cieszyńskim* (promotor:

prof. Bernard Albin). Od 2006 roku pracuje na stanowisku adiunkta w Zakładzie Badań Wschodnich Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego.

2. Osiągnięcia naukowo-badawcze w ujęciu ilościowym

Na dorobek w zakresie piśmiennictwa naukowego po uzyskaniu stopnia naukowego doktora składa się **jedna monografia naukowa** przedstawiona do oceny jako główne osiągnięcie badawcze (*Etniczność w kontekstach bezpieczeństwa. Mniejszość romska w Republice Czeskiej*, Wrocław 2015, ss. 232), **jedna praca zbiorowa pod redakcją Habilitantki** (*Współczesna Słowacja: sytuacja wewnętrzna i pozycja międzynarodowa*, Wrocław 2010, ss. 356), **trzy prace zbiorowe, w których Habilitantka jest współredaktorem** (z T. Szyszlakiem: *Konflikty etniczne i wyznaniowe a funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa narodowego. Wybrane aspekty*, Kraków 2015; *Kwestia romska w kontekście bezpieczeństwa wewnętrznego*, Wrocław 2013; *Kwestia romska w polityce państw i w stosunkach międzynarodowych*, Wrocław 2012), a także **redakcja działu** pt. *Kwestia romska w Polsce i Europie Środkowej* w ramach „Wschodnioznawstwa” 2014.

Ponadto p. dr Elżbieta Szyszlak jest autorką dwudziestu ośmiu rozdziałów w pracach zbiorowych, dziewięciu artykułów w czasopismach naukowych, jednego wprowadzenia, dziesięciu tłumaczeń oraz sześciu publikowanych recenzji. Zaledwie trzy teksty opublikowane zostały w językach obcych (angielski, czeski, ukraiński).

W ujęciu ilościowym wyżej przedstawiony dorobek należy uznać za zdecydowanie wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w zakresie nauk społecznych.

3. Najważniejsze osiągnięcia naukowo-badawcze (analiza jakościowa)

Zasadniczym przedmiotem oceny dorobku naukowego p. dr Elżbiety Szyszlak jest monografia naukowa pt. *Etniczność w kontekstach bezpieczeństwa. Mniejszość romska w Republice Czeskiej* (Wrocław 2015, ss. 232). Analizując tę monografię w kontekście całokształtu dorobku naukowego Habilitantki należy stwierdzić, że stanowi ona swoiste zwieńczenie wieloletnich badań prowadzonych nad kwestiami etnicznymi i ich politycznym znaczeniem, problematyką wyznaniową i relacjami religia – polityka, religia – etniczność oraz problematyką stosunków społecznych i politycznych w Republice Czeskiej i na Słowacji. Nie jest to zatem dzieło przypadkowe bądź wpisujące się w odmienny tematycznie nurt badawczy.

Wybór tematu na monografię naukową należy bez wątpienia uznać za oryginalne przedsięwzięcie badawcze, stanowiące próbę połączenia na gruncie politologii badań z zakresu bezpieczeństwa (*security studies*) oraz z zakresu studiów nad etnicznością (*ethnic studies*). Nie jest to przedsięwzięcie łatwe, zważywszy na: **(a)** niewielką liczbę podobnych opracowań w języku polskim, do których można byłoby się odwołać przy prowadzeniu badań naukowych; **(b)** multidyscyplinarny charakter badań z zakresu studiów nad bezpieczeństwem i studiów etnicznych (politologia, socjologia, antropologia, nauki o bezpieczeństwie itd.). W tej sytuacji dla politologa ważnym wyzwaniem jest nie tylko odpowiednie zakreślenie pola badawczego (które może być identyczne w przypadku badań niepolitologicznych, np. z zakresu socjologii), ale dookreślenie metodologii badawczej i kluczowych paradygmatów. Lektura monografii nie pozostawia wątpliwości, że Habilitantka nie tyle dokonuje syntezy obydwu rodzajów studiów (nad bezpieczeństwem i nad etnicznością), ile pozostając na dobrze sobie znanym gruncie badań etnicznych, czyni zagadnienie bezpieczeństwa kluczowym dla zrozumienia relacji etnicznych występujących pomiędzy dominującym (w różnych wymiarach) etnosem a mniejszościami etnicznymi i narodowymi, tudzież w przypadku relacji pomiędzy mniejszościami etnicznymi.

Stan badań a recenzowana praca. Należy zauważyć, że zasadniczym celem recenzowanej monografii jest „analiza zagadnienia etniczności w perspektywie sekuritologii” poprzez „ukazanie złożoności relacji między kategoriami etniczności a bezpieczeństwa na przykładzie sytuacji mniejszości romskiej w Republice Czeskiej (...)” (ze *Wstępu*). Niewiele jest opracowań, w których autorzy w wymiarze teoretycznym wiążą ze sobą kwestie etniczności i bezpieczeństwa. Zazwyczaj bowiem problem bezpieczeństwa w studiach etnicznych jest niejako dorozumiany oraz niedoprecyzowany teoretycznie. I odwrotnie – w studiach nad bezpieczeństwem problematyka etniczna zajmuje marginalne miejsce i na ogół wpisuje się w obszar badań nad bezpieczeństwem kulturowym – jednym z najbardziej zdawkowo traktowanych w literaturze naukowej wymiarów bezpieczeństwa. Brakuje pogłębionych analiz dotyczących związków obydwu zjawisk w wymiarze teoretycznym i metodologicznym. Recenzowana praca, zwłaszcza jej rozdział teoretyczny liczący sobie ponad czterdzieści stron, częściowo niweluje ten deficyt. Podobna uwaga dotyczy także zagadnienia sekurytyzacji problematyki mniejszości narodowych i etnicznych na przykładzie ludności romskiej w Rep. Czeskiej.

Problem badawczy. Zagadnienie badawcze zostało już częściowo wspomniane i dotyczy „ukazania złożoności relacji między kategoriami etniczności a bezpieczeństwa na przykładzie sytuacji mniejszości romskiej w Republice Czeskiej oraz ukazania przyczyn włączania problematyki romskiej w zakres bezpieczeństwa, różnych aspektów tego zjawiska oraz poziomów, na których ono występuje” (ze *Wstępu*). W autoreferacie (szkoda, że nie w monografii!) Autorka doprecyzowuje cele badawcze, stwierdzając, że: „Podstawowe cele badawcze przedłożonej publikacji, równorzędne i wzajemnie się

uzupełniająca to: 1) ukazanie relacji między kategoriami etniczności/problematyką mniejszościową a bezpieczeństwa w warunkach państwa demokratycznego i przy braku otwartego konfliktu; 2) analiza sytuacji mniejszości romskiej w Republice Czeskiej; 3) ukazanie przyczyn i uwarunkowań procesu włączania problematyki romskiej w zakres bezpieczeństwa, różnych aspektów tego zjawiska oraz poziomów, na których ono występuje” (z *Autoreferatu*). Co więcej, Habilitantka doprecyzowała jeszcze bardziej ww. cele, wskazując na cztery kluczowe obszary analiz: „1) charakterystyka polityki Pragi wobec mniejszości romskiej, z uwzględnieniem analizy ram instytucjonalno-prawnych, uwarunkowań oraz praktyki realizacji, nie tylko w perspektywie współczesnej, ale także – choć już w mniejszym stopniu – z perspektywy historycznej; 2) wskazanie na sektory bezpieczeństwa o szczególnym znaczeniu dla sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych (w państwie demokratycznym, respektującym prawa mniejszości); 3) ukazanie działań i form aktywności mieszczących się w szerokiej perspektywie politycznej, realizowanych przed podmioty i instytucje o charakterze państwowym i pozapaństwowym a mających na celu włączenie problematyki mniejszości romskiej w zakres bezpieczeństwa, czyli jej sekurytyzację. Wskazano uwarunkowania tego procesu, cele przyświecające tym formom aktywności oraz ich skutki dla sytuacji mniejszości; 4) szczegółowa analiza kontekstu bezpieczeństwa społecznego i kulturowego, jako tych, które pozwalają ukazać problemy Romów jako grupy postrzeganej przez pryzmat problemów społecznych oraz jako grupy etnicznej/narodowościowej” (z *Autoreferatu*). Pozwalam sobie przywołać ten fragment *Autoreferatu*, gdyż jest on zasadniczo związany z analizowaną monografią i pozwala lepiej zrozumieć zamysł przyświecający powstaniu tej publikacji.

Nie mam zastrzeżeń do tak sformułowanego celu, a raczej celów badań, brakuje mi natomiast w monografii przedstawienia listy pytań problemowych oraz ich hierarchizacji względem przyjętego celu badawczego. Zarzut ten osłabia jednak znacząco fakt, że w zasadzie w dużej mierze dają się one wydedukować z bardzo – trzeba przyznać – precyzyjnie zdefiniowanych celów badawczych, wyznaczających pole badawcze oraz w znacznej mierze strukturalizujących rozprawę habilitacyjną.

Hipotezy. Podobne zastrzeżenie mam w odniesieniu do hipotez badawczych. Otóż Habilitantka w ogóle nie wspomina o hipotezach! Nie oznacza to, że ich w pracy w ogóle nie ma, ale jedynie, że używa ona określenia „teza” w stosunku do hipotezy, jak i klasycznie rozumianej tezy właśnie. Tymczasem hipoteza to przypuszczenie domagające się naukowej weryfikacji, a powstałe na bazie dotychczasowej wiedzy oraz intuicji badawczej i nurtujących naukowca ważnych poznawczo pytań. Autorka przyjmuje trzy założenia, które nie są hipotezami w sensie ścisłym, ale które można do pewnego stopnia odczytywać w tych kategoriach. Stwierdza ona mianowicie, że: (a) „kwestia związku między problematyką mniejszości narodowych i etnicznych a bezpieczeństwem jest niezwykle złożona i rozległa, i w rezultacie można ją analizować z wielu perspektyw, uwzględniających zarówno wpływ czynników zewnętrz-

nych wobec danej grupy, jak i wewnętrznych, wynikających z jej 'charakteru', na który składają się czynniki demograficzne (...), kulturowe (...), społeczne (...) i polityczne (...); (b) „zagadnienia związane z bezpieczeństwem wpływają na położenie mniejszości romskiej w Europie”; (c) „proces ten związany jest w dużej mierze ze swoistym 'podwójnym' charakterem tejże społeczności etnicznej. Z uwagi na wielowiekową obecność na Starym Kontynencie jest ona bowiem w większości krajów europejskich traktowana jako grupa autochtoniczna, lecz ze względu na hermetyczność, specyfikę kultury romskiej i przywiązanie Romów do tradycji, możliwe stało się zachowanie przez nich, w dużej mierze, imigranckiego charakteru” (ze *Wstępu*). Wyżej wymienione założenia są trafne, choć drugie z nich lakoniczne i mało precyzyjne.

Zakres pracy (przedmiot badań) został w znacznej mierze zdefiniowany poprzez szczegółowo przedstawione przez Habilitantkę cele badawcze. Dotyczy to zwłaszcza zakresu rzeczowego. Analiza zawartości monografii pozwala jedynie dopowiedzieć, że obok zapowiadanych przez Autorkę treści ujętych w celach badawczych, w rozprawie znajdziemy również nieco pobieżną, lecz interesującą poznawczo analizę kwestii romskiej w czeskim dyskursie politycznym (s. 139-148), analizę kwestii romskiej w perspektywie rozwoju ruchów ekstremistycznych (s. 148-162), analizę sekurytyzacji kwestii romskiej w czeskich mediach (s. 162-167) oraz w działalności władz samorządowych (s. 167-177). Pewnym mankamentem jest to, że poświęcając niewiele uwagi ww. kwestiom Autorka bazowała często na niewielkiej liczbie pozycji w postaci źródeł i opracowań, podczas gdy każde z tych zagadnień z powodzeniem mogłoby stać się tematem osobnej monografii. Ponadto myślę, że można było we *Wstępie*, bardziej precyzyjnie wyznaczyć zarówno zakres czasowy (choć ten daje się dorożumieć ze struktury pracy, w której jest mowa o roku 1993), ale przede wszystkim – zakres podmiotowy. Ten ostatni został zupełnie przez Autorkę pominięty, tak jakby stanowił on oczywistość.

Struktura pracy wydaje się być logiczna i podporządkowana realizacji zapowiadanych celów badawczych. Monografia składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy ma charakter rozważań teoretycznych, w których Autorka dokonuje kluczowych kategoryzacji, wyjaśnia najważniejsze pojęcia i omawia związki funkcjonalne występujące między bezpieczeństwem a etnicznością ze szczególnym uwzględnieniem roli i funkcji mniejszości etnicznych i narodowych w systemie bezpieczeństwa. W rozdziale drugim dokonano szczegółowej charakterystyki ludności romskiej w Rep. Czeskiej z uwzględnieniem polityki etnicznej władz czeskich w odniesieniu do tejże ludności. Tytuł tego rozdziału jest zbliżony do tytułu paragrafu 2.2.3., a ponadto nie uwzględnia do końca rozważań zawartych w podrozdziale 2.3. Rozdział trzeci dotyczy wybranych aspektów zagadnienia sekurytyzacji ludności romskiej w Rep. Czeskiej w życiu społeczno-politycznym. Wreszcie ostatni – czwarty rozdział stanowi swego rodzaju zwieńczenie i zawiera kluczowe z perspektywy przyjętych celów badawczych analizy

kwestii romskiej w wymiarze bezpieczeństwa społecznego i kulturowego. Uważam, że z racji wystarczająco kompleksowego ujęcia problemu, w tytule rozdziału można było zrezygnować z terminu „Wybrane aspekty”.

Metody i techniki badawcze. Podczas pisania monografii habilitacyjnej Autorka odwołała się do kilku metod badawczych uzasadniając, co istotne, powody oraz zakres ich zastosowania. Do najszerzej stosowanych metod należy zaliczyć metodę analizy dokumentów źródłowych, jako że Autorka uwzględniła w swego rozprawie szereg istotnych dokumentów prawnych o różnym charakterze oraz metodę zawartości treści (*content analysis*), choć ta ostatnia jest dość oczywista i znajduje zastosowanie w zdecydowanej większości prac naukowych. Ponadto odwoływała się także do metody systemowej, instytucjonalno-prawnej oraz porównawczej, aczkolwiek w tym przypadku dość lakonicznie uzasadniła konieczność posłużenia się tymi metodami. Problematiczne wydaje się odwołanie do metody historycznej, a zwłaszcza jej uzasadnienie. Metoda historyczna jest bowiem nazwą zbiorczą dla różnych metod używanych w celu zbadania przeszłych zjawisk, faktów i procesów. Należałoby zatem uściślić, do jakich konkretnie metod odwołano się w pracy (np. logograficzna, genetyczna itp.). Generalnie jednak rozprawa została napisana w zgodzie z podstawowymi wymogami metodologicznymi obowiązującymi w obszarze nauk społecznych. Dużą zaletą analizowanego tekstu jest umiejętne łączenie ze sobą elementów poszczególnych metod, np. metody instytucjonalno-prawnej z komparatystyczną.

Styl narracji i sposób zastosowania teorii (w tym wykorzystania literatury przedmiotu). W rozprawie habilitacyjnej Autorka odwołała się do szeregu uznanych i powszechnie stosowanych teorii nauk społecznych. Dotyczy to zwłaszcza: teorii konfliktu społecznego i etnicznego, asymilacji, ekskluzji i marginalizacji społecznej, a także różnorodnych teorii bezpieczeństwa zbiorowego w poszczególnych wymiarach, z naciskiem na wymiar społeczny i kulturowy. Szczególnie dużą wagę, co wydaje się być w pełni uzasadnione Autorka poświęciła kopenhaskiej teorii sekurytyzacji, choć z pewnością zasługuje ona na szersze omówienie niż ma to miejsce w analizowanej monografii. Mam natomiast poważne zastrzeżenie odnoszące się do użycia w podrozdziale 3.3. pojęcia dyskursu politycznego. Autorka używa bowiem tego pojęcia w rozumieniu potocznym, podczas gdy w literaturze naukowej nie tylko jest ono stosunkowo dobrze opisane, ale także wypracowano szereg różnych, konkurencyjnych względem siebie metod analizy dyskursu. Decydując się na odwołanie do tego pojęcia, Autorka powinna była jednocześnie zadeklarować, którą metodą zamierza się posłużyć. Tego jednakowoż nie uczyniła. Naturalnie można z tego zrezygnować, ale wówczas określenie „dyskurs polityczny” należałoby zastąpić wyrażeniem „debata polityczna” lub „deklaracje polityczne”.

Odnosząc się do merytorycznej warstwy książki, należy stwierdzić, że cechuje ją duża staranność zarówno w doborze literatury (głównie polskiej i czeskiej), jak i sposobie prezentowania ustaleń badaw-

czych. W monografii widać dużą dyscyplinę myślową oraz umiejętność trafnej kategoryzacji, typologizacji i klasyfikacji (jednakowoż nie zawsze z jednoznaczną informacją na temat przyjętego kryterium podziału). Dzięki temu mamy do czynienia z przejrzystym wywodem, napisanym „zgrabnym” językiem, bez niepotrzebnej ornamentyki słownej i pseudonaukowego zadęcia. Książkę czyta się przez to dobrze i co ważne, poza funkcją czysto naukową, może ona pełnić także funkcje dydaktyczne. Uwaga ta dotyczy zwłaszcza rozdziału teoretycznego. Czasem jednak zdarzają się niezbyt czytelne fragmenty, jak choćby tabela zamieszczona na stronie 38. Wydaje mi się, że zasadniczo rozumiem zamysł Autorki, ale wykonanie budzi pewne zastrzeżenia. Podjęta przez nią próba kwantyfikacji zmiennych niezależnych okazuje się w moim przekonaniu, niezbyt udana, jako że wymienione czynniki, jakkolwiek dobrze skategoryzowane, cechuje jednak pewna ambiwalencja i nieostrość.

Uwagi edytorskie i inne. W monografii znalazłem kilka drobnych uchybień formalnych. Przede wszystkim rozdziały powinny zaczynać się od kilkuzdaniowego wstępu, w którym należałoby wyjaśnić cel danego rozdziału oraz uzasadnić jego strukturę. Po drugie – prezentując np. dane liczbowe dotyczące liczby społecznie wykluczonych osiedli w poszczególnych województwach Rep. Czeskiej w 2006 i 2013 roku (s. 89), należałoby te dane zestawzić z odsetkiem populacji. Dawałoby to bowiem wyobrażenie o skali zjawiska w poszczególnych regionach. Po trzecie, o czym już wspomniałem – należy unikać sytuacji, w których dany podrozdział stanowi w dużej mierze streszczenie jakiegoś dzieła – opracowania. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku podrozdziału 3.5. Po czwarte, część pozycji zaklasyfikowanych do kategorii „Źródła” stanowi *de facto* opracowania. Tyczy się to dzieł następujących autorów: M. Křížkova, L.M. Nijakowski, T. Koníček. Po piąte, nie wiadomo dlaczego w *Wykazie źródeł i literatury* Autorka wprowadza kategorię „Prasa i czasopisma”, skoro w kolejnym – „Artykuły i rozdziały w czasopiśmie i pracach zbiorowych” uwzględnia i tak poszczególne pozycje. Po szóste, nie powinno się wymiennie używać nazw: „Republika Czeska” i „Czechy”, z czego Habilitantka powinna doskonale zdawać sobie sprawę jako znawczynie spraw czeskich.

Analizując pozostały dorobek naukowy kandydatki do stopnia naukowego doktora habilitowanego, należy zauważyć, że:

- po pierwsze – koncentruje się on wokół kilku powiązanych ze sobą merytorycznie obszarów badawczych, do których należy zaliczyć (zgodnie z resztą z autodeklaracją Autorki): **(a)** problematykę etniczną w odniesieniu do regionu Europy Środkowej (sytuacja mniejszości narodowych i etnicznych, konflikty etniczne, relacje etniczność – polityka – religia), **(b)** problematykę wyznaniową (związki polityki i religii, nacjonalizmu i religii itp.); **(c)** problematykę społeczno-polityczną Rep. Czeskiej i Słowacji.

- Po drugie – poszczególne teksty napisane są dużą dbałością i stanowią pokłosie bardzo rzetelnych analiz. Są to opracowania staranne, w większości rozdziały w pracach zbiorowych, w mniejszej mierze – artykuły w uznanych periodykach naukowych. Teksty te charakteryzuje duża dbałość o szczegóły oraz doskonałe wyczucie problematyki, wyrażające się w odpowiednim akcentowaniu najważniejszych aspektów omawianego zjawiska bądź procesu.
- Po trzecie – godne pochwały i docenienia są prace zbiorowe pod redakcją lub współredakcją (z mężem) aż czterech prac zbiorowych. Na tle powszechnej mizერიi panującej w publikacjach tego typu, będących zbieraniną przypadkowych tekstów przechodzących fikcyjne procedury recenzenckie, monografie autoryzowane nazwiskiem p. dr Szyszlak odznaczają się wyjątkowo dobrym doborom autorów (uznanych ekspertów w danej dziedzinie) oraz wieloaspektową analizą wybranych problemów badawczych.
- Po czwarte – dorobek ten nie jest bynajmniej wolny od wad i deficytów, ze wskazaniem na te drugie. Brakuje w nim bowiem tekstów o charakterze teoretycznym i metodologicznym. Właściwie dopiero przy okazji rozprawy habilitacyjnej dowiadujemy się czegoś więcej na temat tego rodzaju kompetencji naukowych Autorki (rozdział teoretyczny). Ponadto ewidentnie brakuje odniesień do literatury światowej, polemiki i dyskusji z pracami uznanych autorów piszących z reguły po angielsku. Jest to coś, co należałoby w najbliższych latach koniecznie nadrobić, zwłaszcza, że Autorka jest kompetentnym badaczem i powinna brać udział w międzynarodowej debacie naukowej na wyższym poziomie niż tylko środkowoeuropejski.

4. Udział w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych

Habilitantka brała udział w badaniach w ramach trzech grantów badawczych finansowanych ze środków publicznych w charakterze: kierownika, wykonawcy i koordynatora. Były to kolejno: **(a)** IV Konkurs Wewnętrznych Projektów Badawczych Uniwersytetu Wrocławskiego (2007): Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania na Zaolziu. Od polskiej organizacji religijnej do Kościoła czeskiego. Funkcja: kierownik projektu; **(b)** Konkurs OPUS 4 Narodowego Centrum Nauki (2013–2015): Polityka etniczna współczesnych państw Europy Środkowo–Wschodniej (kierownik naukowy: prof. dr hab. Henryk Chałupczak). Funkcja: wykonawca; **(c)** Konkurs Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskie na dofinansowanie zadań publicznych z zakresu nauki i szkolnictwa wyższego (2014): Publikacja numeru rocznika „Wschodnioznawstwo” za rok 2014, obejmującego dział dotyczący ewolucji polityki etnicznej państw Europy Środkowo-Wschodniej w stosunku do Romów. Funkcja: koordy-

nator. Brak udziału w międzynarodowych przedsięwzięciach badawczych, co nieco dziwi z uwagi na zainteresowanie sprawami czeskimi i słowackimi.

5. Referaty wygłoszone na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych

Pani dr Elżbieta Szyszlak w okresie od uzyskania stopnia naukowego doktora wzięła aktywny udział w dziesięciu konferencjach naukowych, których tematyka oraz wygłoszone referaty – co należy podkreślić – ściśle korespondują z jej zainteresowaniami badawczymi. Większą część stanowiły konferencje międzynarodowe, a siedem referatów zostało wygłoszonych za granicą w językach obcych. Dr Elżbieta Szyszlak była ponadto organizatorem trzech konferencji naukowych lub paneli dyskusyjnych.

6. Otrzymane nagrody i wyróżnienia za działalność naukową

- Nagroda Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia naukowe za rok 2007;
- Nagroda Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia organizacyjne i dydaktyczne za rok 2014.

7. Dorobek dydaktyczno-popularyzatorski

A. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych i krajowych

W ramach tego punktu, podlegającego ocenie dorobku habilitacyjnego, chciałbym zwrócić uwagę na trzy ważne, moim zdaniem, formy aktywności:

- Wyjazdy naukowo-dydaktyczne połączone z wykładami w ramach Programu Erasmus z wykładami na Wyższej Szkole Górniczej–Uniwersytecie Technicznym w Ostrawie – najlepszej i najbardziej prestiżowej czeskiej uczelni technicznej, której profil badawczy obejmuje również problematykę bezpieczeństwa narodowego oraz na Uniwersytecie Ostrawskim. Wykłady odbywały się w ramach zajęć z nauk społecznych i poświęcone były sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, polityce etnicznej Polski, kwestii aspiracji Ślązaków i Kaszubów, polityce kulturalnej Polski, systemowi bezpieczeństwa kulturowego Polski, mniejszości romskiej w Europie;
- Organizacja wykładów gościnnych naukowców z Czech i z Niemiec:
 - Dr Roman Baron – Akademia Nauk Republiki Czeskiej (2009);
 - Doc. dr hab. Tomáš Jarmara – Uniwersytet Ostrawski (2008, 2009);

- Dr Martin Jemelka – Wyższa Szkoła Górnicza–Uniwersytet Techniczny w Ostrawie (2008, 2009);
 - Dr Ondřej Klipa – Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą (2015);
 - Prof. dr hab. Michal Kubát – Uniwersytet Karola w Pradze (2006)
 - Dr Józef Szymeczek – prezes Kongresu Polaków w Republice Czeskiej (2007, 2009, 2012).
- Kooperacja w ramach członkostwa w Společnosti pro církevní právo z/s w Pradze. Jest to stowarzyszenie naukowe, skupiające badaczy problematyki konfesyjnej z Rep. Czeskiej i z zagranicy.

B. Udział w komitetach organizacyjnych konferencji naukowych

- Konflikty etniczne i wyznaniowe a funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa narodowego, Instytut Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 28 maja 2015. Liczba uczestników – 44, w tym: pracownicy Uniwersytetu Wrocławskiego – 14, inni uczestnicy krajowi – 18, uczestnicy zagraniczni – 12. Funkcja: kierownik naukowy.
- III Ogólnopolski Kongres Politologiczny „Odsłony polityki”, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 22-24 września 2015. Funkcja: organizacja i moderowanie panelu „Mniejszość romska w politykach publicznych i w systemach bezpieczeństwa państw Europy Środkowej” (cz. I-II). Liczba uczestników – 8.
- Konflikty etniczne i wyznaniowe a bezpieczeństwo. Wymiar lokalny, państwowy i międzynarodowy, Instytut Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 19 kwietnia 2016. Funkcja: kierownik naukowy.

C. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych

- Brak.

D. Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych

- Centrum Badań Partnerstwa Wschodniego we Wrocławiu – członek Zarządu (od 2010);
- Polskie Towarzystwo Ludoznawcze we Wrocławiu (od 2007);
- Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych w Warszawie (od 2006);
- Společnost pro církevní právo w Pradze (od 2007);
- Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” (od 2006).

E. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Pani dr Elżbieta Szyszlak prowadziła lub nadal prowadzi zajęcia dydaktyczne dla studentów na następujących kierunkach: politologia, stosunki międzynarodowe i bezpieczeństwo międzynarodowe. W większości przypadków tematyka prowadzonych zajęć koresponduje ściśle z jej zainteresowaniami badawczymi i powiększonym sukcesywnie dorobkiem naukowym. Są to takie przedmioty jak: *Narody i kwestie narodowe* (ćwiczenia); *Narody i mniejszości narodowe w Europie Środkowo-Wschodniej* (konwersatorium); *Bezpieczeństwo kulturowe* (konwersatorium) ; *Europa Środkowa i Bałkany na arenie międzynarodowej* (konwersatorium obowiązkowe w ramach specjalności wschodniej); *Kwestie narodowościowe i wyznaniowe w Europie Środkowo-Wschodniej* (konwersatorium obowiązkowe w ramach specjalności wschodniej); *Międzynarodowe stosunki kulturalne* (wykład i ćwiczenia); *Problemy narodowościowe i konflikty etniczne* (konwersatorium); *Religie we współczesnym świecie* (ćwiczenia); *Państwa wyszehradzkie* (konwersatorium); *Przemiany polityczno-społeczne w krajach Europy Środkowo-Wschodniej po 1989 roku* (konwersatorium obowiązkowe w ramach specjalności wschodniej). Ponadto prowadziła ona *Seminarium dyplomowe* (specjalność wschodnia) oraz *Wprowadzenie do metodologii nauk społecznych* (konwersatorium).

Habilitantka prowadziła lub prowadzi ogółem aż 18 przedmiotów. Nie jest to sytuacja pożądana, jednakowoż zważywszy na tematykę prowadzonych zajęć, która ściśle koresponduje z jej aktywnością naukową należy zaakceptować taką sytuację, wykazując jednocześnie podziw dla Pani Doktor, że przy pensum prawie 400 godzin w wymierza roku akademickiego była w stanie znacząco powiększyć i pogłębić swój dorobek naukowy. Z szacunkiem należy odnotować, że od momentu podjęcia przez nią pracy w Instytucie Studiów Międzynarodowych uśredniona ocena zajęć dydaktycznych (na podstawie ankiet studenckich) nigdy nie była niższa niż 5 (w skali od 1 do 6). W roku akademickim 2014/2015 wynosiła 5,63.

Pani dr Szyszlak pełniła rolę promotora kilkunastu prac licencjackich na kierunku stosunki międzynarodowe (specjalność wschodnia) oraz rolę recenzenta kilkudziesięciu prac licencjackich i magisterskich na kierunkach bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo międzynarodowe i stosunki międzynarodowe. Obecnie sprawuje opiekę nad kolejnymi kilkunastoma pracami licencjackimi na kierunku bezpieczeństwo narodowe.

Aktywnie współpracuje z kołami naukowymi działającymi w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego. Kilkukrotnie brała udział w charakterze eksperta w organizowanych przez nie debatach i konferencjach.

Jeśli chodzi o pozaakademicką popularyzację nauki, wskazać należy na współpracę z Fundacją Integracji Społecznej PROM we Wrocławiu.

F. Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego

Habilitantka nie występowała w roli opiekuna naukowego doktorantów lub w roli promotora pomocniczego.

G. Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich

Zob. 7A.

H. Udział w zespołach eksperckich i konkursowych

- Członek zespołu ekspertów Radia TOK FM;
- Współpraca z Sekcją Socjologii Etniczności Polskiego Towarzystwa Socjologicznego oraz Muzeum Etnograficznym we Wrocławiu, która zaowocowała wygłoszeniem wykładu otwartego pt. „Romy w Polsce i w Czechach na początku XXI w.” (październik 2015).

I. Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie

Brak.

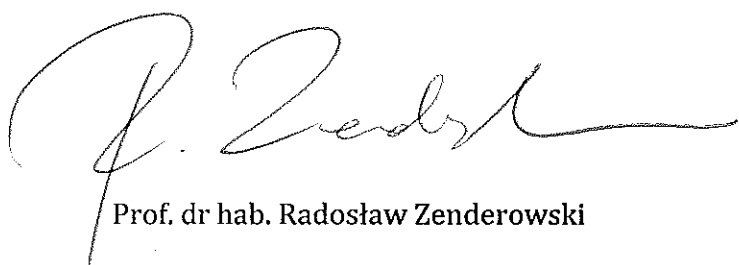
8. Konkluzja

Biorąc pod uwagę wszystkie przytoczone wyżej racje stwierdzam, że dorobek naukowy pani dr Elżbiety Szyszlak jest wystarczający do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Przemawia za tym szereg racji i argumentów wspomnianych dotychczas, z których za najistotniejsze uznaję: **(a)** wysoki poziom kultury intelektualnej i systematyczne prowadzenie badań w kilku związanych ze sobą obszarach oraz publikowanie ich wyników w miejscach nieprzypadkowych – dobrych czasopiśmie i

rzetelnych pracach zbiorowych; dorobek ten został znacząco powiększony i pogłębiony od czasu uzyskania stopnia naukowego doktora; **(b)** umiejętne łączenie swoich zainteresowań naukowych z pracą dydaktyczną, która jest wysoko oceniana zarówno przez studentów, jak i kadre zarządzającą Instytutu; **(c)** znaczące zaangażowanie w promowanie międzynarodowej współpracy naukowej, zwłaszcza z naukowcami z Rep. Czeskiej i Słowacji.

Reasumując, przedstawiony do oceny dorobek **spełnia kryteria** wymienione w art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki* z dnia 14 marca 2003 r., a także kryteriów oceny osiągnięć osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego zawarte w Rozporządzeniu MNiSW z 30 października 2015 r. *w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora*.

Na tej podstawie, wniosek habilitacyjny uznaję za w pełni uzasadniony i **wnioskuję o nadanie dr Elżbiecie Szyszlak stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce**.

Prof. dr hab. Radosław Zenderowski

Warszawa, dnia 23 czerwca 2016 r.

